

УДК 340+341+346

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909.2026.33.3.201>

Володимир Анатолійович Устименко

*Національна академія наук України
Київ, Україна*

*Національна академія правових наук України
Харків, Україна*

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-1094-422X>*

Руслан Аятшахович Джабраїлов

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-4422-2102>*

Тетяна Степанівна Гудіма

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1509-5180>*

Станіслав Вадимович Серєбряк

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7207-594X>*

ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ПРАВОВИЙ ЗАСІБ СПРИЯННЯ ДОСЯГНЕННЮ ЦІЛЕЙ ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З УРАХУВАННЯМ ПРАВА ЄС

Анотація. Відзначається значний прогрес у розвитку інституту державної допомоги в праві ЄС та використання його можливостей у досягненні стратегічних цілей кліматичної безпеки у взаємозв'язку із вимогами економічної стійкості та зміцнення конкурентних позицій суб'єктів господарювання стратегічних галузей економіки. Доводиться,

що подальше правове забезпечення економіки України має спиратися на сучасні тренди в праві ЄС, якими позначаються процеси модернізації національного законодавства в сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. Перспективне законодавство України потребує врахування напрацьованих у праві ЄС форм, видів і механізмів реалізації державної допомоги суб'єктам господарювання для досягнення цілей державної кліматичної політики. Зокрема, у статті приділено увагу особливостям механізму ціноутворення, окремим податковим стимулам і компенсаційному механізму як засобам підтримки суб'єктів господарювання, імплементація яких у національну правову систему потребуватиме значно менших інституціональних змін, а ефективність може виявитися вищою на етапі адаптації до права ЄС порівняно з іншими більш комплексними за правовою конструкцією формами та видами державної допомоги. З метою забезпечення системності та підвищення ефективності планування правотворчої діяльності та узгодженості із правилами ЄС у сфері державної допомоги, важливого значення набуває завдання доповнення розділу 8 «Конкурентна політика» Національної програми адаптації заходами, спрямованими на імплементацію в законодавство України норм права ЄС, якими врегульовані описані в цьому дослідженні форми та види державної допомоги щодо сприяння реалізації цілей державної кліматичної політики. Спираючись на метод юридичного прогнозування, стверджується, що реалізація імплементаційних заходів у разі збереження систематики запланованих до прийняття нормативно-правових актів та невжиття заходів до чіткого розмежування предметів регулювання може знизити ефективність і результативність законодавства України, що визначає засади надання державної допомоги суб'єктам господарювання для досягнення цілей державної кліматичної політики. Наголошено на тому, що дієвість підзаконного рівня правового регулювання в значній мірі залежатиме від ступеня відтворення в законах України норм права, які синхронізують із інституційними елементами системи державної допомоги ЄС форми та види державної підтримки реалізації цілей державної кліматичної політики.

Ключові слова: державна допомога; суб'єкт господарювання; кліматична політика; економічна стійкість; конкуренція; право ЄС.

Volodymyr A. Ustymenko

National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine

State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of National Academy of Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1094-422X>

Ruslan A. Dzhabrailov

State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of National Academy of Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-4422-2102>

Tetiana S. Hudima

State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of National Academy of Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-1509-5180>

Stanislav V. Sieriebriak

State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of National Academy of Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7207-594X>

STATE AID TO UNDERTAKINGS AS A LEGAL INSTRUMENT FOR ADVANCING THE OBJECTIVES OF NATIONAL CLIMATE POLICY: PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF NATIONAL LEGISLATION IN LIGHT OF EU LAW

Abstract. *The article highlights the significant progress achieved in the development of the State aid regime under EU law and the increasing use of its instruments to advance the strategic objectives of climate security in conjunction with the requirements of economic resilience and the strengthening of the competitiveness of undertakings operating in strategic sectors of the economy. It is argued that the further development of Ukraine's legal framework governing the economy should be based on contemporary trends in EU law, which are reflected in the ongoing modernization of national legislation on State aid to undertakings. The prospective legislation of Ukraine should therefore take into account the forms, types, and implementation mechanisms of State aid developed under EU law for the purpose of achieving the objectives of national climate policy. In particular, the article examines the specific features of electricity pricing mechanisms, selected tax incentives, and compensation mechanisms as instruments for supporting undertakings. Their implementation into the national legal system would require considerably fewer institutional changes, while potentially proving more effective during the process of approximation to EU law than other, legally more complex forms and types of State aid. To ensure a systematic approach, enhance the effectiveness of legislative planning, and secure consistency with the EU State aid rules, particular importance should be attached to supplementing Chapter 8 «Competition Policy» of the National Programme for Approximation with measures aimed at implementing into Ukrainian legislation the provisions of EU law governing the forms and types of State aid examined in this study that facilitate the achievement of national climate policy objectives. Relying on the method of legal forecasting, the article argues that, if the existing structure of the planned legislative acts is maintained and no measures are taken to clearly distinguish their respective regulatory scopes, the implementation process may reduce the effectiveness and coherence of Ukraine's legislation governing the granting of State aid to undertakings for the achievement of national climate policy objectives. The article further emphasizes that the effectiveness of subordinate legislative level will largely depend on the extent to which Ukrainian laws incorporate legal provisions that align the forms and types*

of State support for achieving national climate policy objectives with the institutional components of the EU State aid system.

Keywords: *state aid; undertaking; climate policy; economic resilience; competition; EU law.*

ВСТУП

Сучасна економіка розвинутих країн світу перебуває в системному зв'язку із успішністю втілення визнаних міжнародним співтовариством Цілей сталого розвитку, які сприяють досягненню синергетичних ефектів сполучення різних напрямів державної політики. Зокрема, пріоритизація кліматичних цілей формує нову логіку правового регулювання економічних відносин, в цілому, та й, зокрема, розроблення та реалізації промислової політики. Невипадково, Європейська Комісія, посиляючись на Звіт М. Драгі, колишнього голови Європейського центрального банку, робить наголос на тому, що «політика декарбонізації є потужним драйвером зростання, коли вона інтегрована в промислову, конкурентну, економічну та торговельну політики» [1, с. 8].

Досягнення кліматичних цілей не в однаковій мірі є здійсненним у економічно вигідний спосіб для різних галузей економіки. Наприклад, енергоємні та, як наслідок, вуглецевоємні галузі економіки потребують створення спеціальної правової рамки, яка б упроваджувала низку стимулів, здатних зацікавити приватних інвесторів фінансувати проєкти з декарбонізації. Задля цього Європейською Комісією реалізовано політичні ініціативи, спрямовані, перш за все, на істотне розширення можливостей держав-членів Європейського Союзу в підтримці суб'єктів господарювання енергоємних галузей економіки в зеленому переході, використанні чистої енергії з відновлюваних джерел, упровадженні технологій із нульовим рівнем викидів.

Поступова інтеграція України до Європейського Союзу (далі – ЄС) передбачає наближення національного законодавства до стандартів ЄС, у тому числі у сфері захисту довкілля, протидії змінам клімату та пом'якшення їх наслідків. У цьому зв'язку вкрай важливого значення набуває завдання підвищення ефективності правових засобів, потенціал яких широко використовується ЄС та державами-членами ЄС задля досягнення цілей державної кліматичної політики, насамперед, інституту державної допомоги суб'єктам господарювання.

Відповідно цим обумовлюється актуальність і своєчасність підготовки цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі юридичного профілю приділяється увага дослідженню актуальних проблем, пов'язаних із теоретичними та практичними аспектами державної допомоги суб'єктам господарювання як засобу державного регулювання економічних відносин. Зокрема, можна виділити наукові праці Г. О. Кубрак [2], О. Ю. Курепіної [3], О. О. Лабунського [4], О. Е. Ліллемая [5], І. М. Феофанової [6] та ін. Контекстуалізація про-

блематики державної допомоги крізь призму принципів сталого розвитку знайшла вияв у працях зарубіжних учених В. Bartniczak [7], А. Gupta [8], Р. Nicolaidis і М. Kleis [9], М. Rivera-Lirio і М. J. Muñoz-Torres [10], М. Williams [11] та ін.

На тлі наявних наукових розробок, слід водночас наголосити на значному прогресі в розвитку інституту державної допомоги в праві ЄС та перегляду його ролі в досягненні стратегічних цілей кліматичної безпеки у взаємозв'язку із вимогами економічної стійкості та зміцнення конкурентних позицій суб'єктів господарювання стратегічних галузей економіки. Саме зазначені тренди в реформуванні права ЄС потребують особливої уваги та наукової оцінки в контексті напрацювання стратегічного бачення шляхів виконання євроінтеграційних зобов'язань.

Отже, *метою статті* є наукове обґрунтування перспектив розвитку законодавства України у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання з урахуванням форм і видів державної підтримки реалізації цілей державної кліматичної політики, інтегрованих у систему державної допомоги ЄС.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Теоретичну основу дослідження склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, присвячені проблематиці правового забезпечення надання державної допомоги суб'єктам господарювання як засобу просування принципів сталого розвитку в державну економічну політику та досягнення кліматичних цілей. Емпіричну основу дослідження склали акти права ЄС, якими визначаються сучасні напрями розвитку кліматичної, промислової, енергетичної та конкурентної політики, правила сумісності державної допомоги із внутрішнім ринком ЄС, а також умови застосування окремих форм підтримки суб'єктів господарювання енергоємних галузей економіки. Особливу увагу приділено положенням CISAF, CEEAG, Керівних принципів державної допомоги в контексті EU ETS, рекомендаціям Європейської Комісії щодо податкових стимулів і керівництву щодо застосування схем вуглецевих контрактів на різницю. Додатково враховано правозастосовну практику Європейської Комісії щодо схвалення схем державної допомоги, спрямованих на зниження витрат енергоємних підприємств і запобігання ризикам витоку вуглецю.

Дослідження перспектив розвитку національного законодавства проведено на основі положень Національної програми адаптації законодавства України до права ЄС, законів України у сферах державної допомоги, кліматичної політики, охорони навколишнього природного середовища, ціноутворення, функціонування ринку електричної енергії й оподаткування. Вибір нормативного матеріалу зумовлено необхідністю визначення ступеня готовності законодавства України до впровадження передбачених правом ЄС механізмів тимчасового зниження цін на електроенергію, компенсації непрямих витрат, пов'язаних із викидами, змен-

шення розміру зборів за електроенергію, податкових кредитів, прискореної амортизації та вуглецевих контрактів на різницю.

Опрацювання зазначеного нормативного та наукового матеріалу здійснювалось із застосуванням комплексу загальних і спеціальних методів наукового пізнання, вибір яких визначався метою дослідження та необхідністю поєднання аналізу права ЄС з оцінкою перспектив його імплементації в законодавство України. Формально-юридичний метод застосовано для з'ясування змісту й умов реалізації передбачених актами ЄС форм і видів державної допомоги, визначення критеріїв їх сумісності із внутрішнім ринком ЄС, вимог щодо стимулюючого ефекту, пропорційності та внеску отримувачів допомоги в досягнення цілей декарбонізації. Системний метод дав змогу розглянути зазначені правові засоби у взаємозв'язку із кліматичною, промисловою, енергетичною та конкурентною політикою ЄС, а також установити особливості взаємодії загальних і спеціальних правових режимів державної допомоги. Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення передбачених правом ЄС механізмів підтримки із чинними положеннями законодавства України та заходами, закріпленими в Національній програмі адаптації. На цій основі визначено прогалини в правовому регулюванні та напрями законодавчих змін, необхідних для впровадження відповідних форм державної допомоги в національну правову систему. Узагальнення правозастосовної практики Європейської Комісії сприяло встановленню особливостей практичної реалізації окремих схем державної допомоги в державах-членах ЄС. Метод юридичного прогнозування використано для оцінки можливих наслідків реалізації передбачених Національною програмою адаптації імплементаційних заходів, визначення ризиків неузгодженості нормативно-правових актів та виникнення колізій у разі недостатнього розмежування предметів їх регулювання. Спираючись на результати такого прогнозування, обґрунтовано пропозиції щодо системного оновлення законодавства України й узгодження на законодавчому та підзаконному рівнях форм державної підтримки реалізації цілей державної кліматичної політики з інституційними елементами системи державної допомоги ЄС.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Насамперед серед останніх програмних документів публічної політики ЄС, якими закладається підґрунтя для пожвавлення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання енергоємних галузей економіки щодо здійснення капіталовкладень у сталі практики організації та здійснення господарювання, слід згадати Повідомлення Європейської Комісії «Чистий промисловий курс: спільна дорожня карта для підвищення конкурентоспроможності та декарбонізації» від 26.02.2025 [12]. Насамперед, політична вага цього документу зумовлена визнанням необхідності подальшого просування цілей кліматичної політики ЄС, але не на шкоду конкурентоспроможності провідних галузей економіки, роблячи акцент на про-

мисловості, яку справедливо визнає Європейська Комісія основою стійкості економіки ЄС. Намагаючись вирішити тріаду завдань сучасної політики економічної безпеки ЄС, яка розкривається через кліматичну кризу та її наслідки, проблеми конкурентоспроможності й економічну стійкість, Європейська Комісія зосереджується щонайменше на двох ключових секторах, позитивні перетворення в межах яких можуть стати ключем до врівноваження економічного розвитку із вимогами низьковуглецевої інтенсивності виробництва.

У зв'язку з цим у Повідомленні Європейської Комісії «Чистий промисловий курс: спільна дорожня карта для підвищення конкурентоспроможності та декарбонізації» привертається увага до енергоємних галузей економіки, які є об'єктом застосування прийомів і методів недобросовісного ведення бізнесу, що є підтримуваним політикою третіх країн із заохоченням субсидування експортоорієнтованих національних виробників і створенням регуляторного поля із недостатньо чіткими кліматичними й екологічними стандартами або їх повною відсутністю. Відповідно за таких неконкурентних умов господарювання актуалізується питання відстоювання економічних інтересів ЄС у стратегічних галузях економіки із найбільшим внеском у декарбонізацію та потенціалом прискорення переходу до моделі кліматично нейтральної економіки, використовуючи як заходи захисного характеру в торговельних відносинах із третіми країнами, так і заходи щодо стимулювання державою інвестування суб'єктами господарювання в чисті технології. Саме сектор чистих технологій визнається Європейською Комісією основою конкурентоспроможності та драйвером промислової трансформації, циркулярної економіки та декарбонізації [12].

Провідна роль у активізації інвестування в проекти з декарбонізації відводиться державній допомозі, особливий механізм застосування якого та форми допустимої підтримки отримали вияв у Рамковому документі, що визначає заходи державної допомоги для підтримки Чистого промислового курсу, затвердженому Повідомленням Європейської Комісії від 04.07.2025 (Clean Industrial Deal State Aid Framework, далі вживатиметься англomовна аббревіатура – CISAF) [13]. Водночас установлені CISAF стимулюючі правові засоби доповнюють існуючу систему правових актів, що визначають засади державної допомоги, закріплюючи спрощені вимоги до сумісності форм державної допомоги з внутрішнім ринком ЄС. У будь-якому разі у випадках, чітко визначених CISAF, передбачається узгодження окремих форм державної допомоги із порядком та умовами, встановленими іншими правовими актами в цій сфері, а саме Керівними принципами щодо державної допомоги в сфері клімату, охорони довкілля та енергетики 2022 [14], Керівними принципами щодо регіональної державної допомоги [15], Регламентом Комісії (ЄС) № 651/2014 від 17.06.2014 про визнання певних категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком на застосування статей 107 та 108 Договору про функціонування ЄС [16].

Привертає увагу широкий діапазон правових засобів, передбачених CISAF та спрямованих на досягнення цілей, визначених Повідомленням Європейської Комісії «Чистий промисловий курс: спільна дорожня карта для підвищення конкурентоспроможності та декарбонізації». Звісно, досягнути всі передбачені цим та іншими актами права ЄС правові форми державної допомоги в межах однієї наукової роботи не вбачається за можливе, але водночас релевантними для наукового аналізу можуть бути ті засоби стимулювання, імплементація яких у національну правову систему потребуватиме значно менших інституціональних змін, а ефективність може виявитися вищою на етапі адаптації до права ЄС порівняно із іншими більш комплексними за правовою конструкцією формами та видами державної допомоги. Відтак вбачається за доцільне зупинитися на висвітленні наступних механізмів стимулювання, інтегрованих у CISAF та системно пов'язаних з ним інші акти ЄС у сфері державної допомоги.

1. Механізм ціноутворення

Як зазначається у Повідомленні Європейської Комісії «Компас конкурентоспроможності для ЄС» від 29.01.2025, ЄС має невідкладно вирішити проблему високих і нестабільних цін на енергоносії для європейських підприємств та домогосподарств. Наголошується в документі на тому, що ціни на енергоносії значно вищі, ніж у регіонах-конкурентах, і значно варіюються в межах ЄС [1, с. 9]. У Плані дій щодо доступної енергії, затверджені Повідомленням Європейської Комісії від 26.02.2025, ситуація із ціноутворенням на ринку електричної енергії характеризується як загрозлива й така, що надсилає негативні сигнали суб'єктам господарювання провідних галузей економіки щодо розгляду питання про доцільність зміни юрисдикції, внаслідок чого очікувано посиляться деструктивні економічні процеси із втратою ЄС позицій у світовій торгівлі та зниженням міжнародної конкурентоспроможності. Зокрема, визнається, що для промисловості роздрібні ціни на електроенергію майже подвоїлися, а саме для середнього промислового споживача ціни в 2023 році залишалися на 97% вищими за середній рівень у 2014–2020 роках. Водночас розрив у цінах на енергоносії між ЄС та його основними конкурентами зростає, наприклад, у II кварталі 2024 року роздрібні ціни на електроенергію для промислових споживачів у ЄС були у 2,2 рази вищими, ніж у США, удвічі вищими, ніж у Китаї, та в 1,2 рази вищими, ніж у Японії [17].

Додатково в Повідомленні Європейської Комісії «Компас конкурентоспроможності для ЄС» серед факторів, які впливають на рівень цін на енергоносії, визнається залежність від імпорту викопного палива. Європейська Комісія розглядає збільшення частки енергії з безвуглецевих джерел як один із можливих способів зменшення цієї залежності. У зв'язку з цим робиться наголос на необхідності прискорення переходу до чистої енергетики та активного сприяння електрифікації [1, с. 9].

Відповідно вирішенню цього завдання має сприяти такий захід підтримки як «Тимчасове зниження цін на електроенергію для енергоємних споживачів», встановлений розділом 4.5 (пункти 112–126) CISAF та який широко застосовується державами-членами ЄС (наприклад, Болгарія, Німеччина та Словенія [18]).

Отримувачами державної допомоги в формі тимчасового зниження цін на електроенергію визначено суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у галузях економіки, які найбільше залежать від міжнародної торгівлі та значною мірою використовують електроенергію як ключовий ресурс для створення доданої вартості й тим самим піддаються підвищеним ризикам перенесення виробництва за межі ЄС до країн, де екологічні вимоги відсутні або є менш суворими (п.п. 113–114). З метою забезпечення довгострокового ефекту отримувачі такої допомоги зобов'язані здійснювати інвестиції, що сприяють зеленому переходу та допомагають зменшити витрати енергетичної системи у середньо- та довгостроковій перспективі (наприклад, шляхом заміщення викопного палива відновлюваними джерелами енергії) (п. 114).

Держави-члени можуть надавати зниження цін, визначені в розрахунку від оптової ціни електроенергії для певної частки споживання електроенергії незалежно від джерела її постачання. Водночас розділ 4.5 не поширюється на зниження розміру зборів, які фінансують підтримку виробництва енергії з відновлюваних джерел або високоефективної комбінованої генерації теплової й електричної енергії (когенерації), які й надалі регулюються розділом 4.11 Керівних принципів щодо державної допомоги в сферах клімату, охорони довкілля та енергетики 2022 (Guidelines on State aid for climate, environmental protection and energy 2022, далі вживатиметься англійська абревіатура – CEEAG) (п. 115).

У п. 116 CISAF містяться критерії визначення ризику переміщення діяльності окремих галузей економіки за межі ЄС, які пов'язуються з електроємністю відповідної галузі економіки та рівнем її відкритості до міжнародної торгівлі. Відповідно Європейська Комісія вважає, що державна допомога може надаватися лише підприємствам, що здійснюють діяльність у галузях економіки, для яких такі ризики є суттєвими. Це стосується галузей економіки, перелічених у додатку 1 до CEEAG, для яких добуток показників інтенсивності міжнародної торгівлі й електроємності на рівні ЄС становить щонайменше 2%, а кожен із цих показників – інтенсивність міжнародної торгівлі й електроємність на рівні ЄС – окремо становить не менше 5%.

Слід звернути увагу на те, що галузь або підгалузь економіки, які не згадуються в додатку 1 до CEEAG, але відповідають критеріям прийнятності, визначеним у п. 116, можуть вважатися такими, що охоплюються вимогами розділу 4.5 CISAF, за умови, що держави-члени доведуть це на підставі даних, репрезентативних для відповідної галузі або підгалузі економіки на рівні ЄС. Застерігається,

що такі дані мають бути перевірені незалежним експертом і охоплювати період щонайменше трьох останніх років, за які наявна відповідна інформація (п. 117).

Як випливає зі змісту п. 118 CISAF, державна допомога надається в рамках схеми державної допомоги з визначеним орієнтовним бюджетом. Держави-члени можуть обмежити сферу застосування такої схеми окремими галузями економіки залежно від ступеня їхньої залежності від витрат на електроенергію або галузями, що мають особливе значення для економіки чи для безпеки та стійкості внутрішнього ринку. Будь-які такі обмеження мають бути сформульовані достатньо широко та не повинні призводити до штучного звуження кола потенційних отримувачів допомоги. У межах галузі економіки, що відповідає встановленим вимогам, держави-члени повинні забезпечити, щоб відбір отримувачів здійснювався на основі об'єктивних, недискримінаційних і прозорих критеріїв, а державна допомога, як правило, надавалася однаковою чином усім суб'єктам господарювання, які конкурують у межах однієї галузі економіки та перебувають у порівнянних фактичних обставинах.

Серед критеріїв сумісності досліджуваної форми державної допомоги із внутрішнім ринком ЄС окремо виділяються дві взаємопов'язані вимоги щодо наявності стимулюючого ефекту та пропорційності (п.п. 119–120).

Так, з метою забезпечення стимулюючого ефекту державної допомоги й її фактичного спрямування на запобігання ризикам, визначеним у розділі 4.5.1, допомога має бути надана за заявою та виплачена отримувачу в тому році, в якому були понесені відповідні витрати або в наступному році.

Державна допомога вважатиметься пропорційною для ідентифікованих п.п. 116–117 отримувачів, якщо вона передбачає зниження ціни не більш ніж на 50% середньорічної оптової ринкової ціни електроенергії в торговій зоні, до якої приєднаний отримувач допомоги, і застосовується не більш ніж до 50% його річного споживання електроенергії. Загальний обсяг річного споживання електроенергії може визначатися або за рік, в якому виникають прийнятні витрати, або за попередній рік. Європейська Комісія також вважає, що для забезпечення пропорційності державної допомоги такі знижки не повинні призводити до зменшення ціни на електроенергію для прийнятного обсягу споживання нижче 50 євро за МВт·год.

Окрім наведених критеріїв сумісності державної допомоги CISAF установлює низку вимог для одержувачів допомоги щодо підтвердження внеску в декарбонізацію. Зокрема, під час розроблення схем державної допомоги держави-члени ЄС повинні визначити види інвестицій, щодо яких можна об'єктивно підтвердити їхній додатковий внесок у зниження витрат енергетичної системи з урахуванням потреб ринку й енергетичної системи відповідної держави-члена ЄС за умови, що такі інвестиції не призводять до збільшення споживання викопного палива.

Від отримувачів державної допомоги вимагається спрямовувати щонайменше 50% суми допомоги, наданої в рамках цього заходу, на здійснення таких інвестицій у нові або модернізовані активи. До прийнятних інвестиційних заходів можуть належати, зокрема, розвиток потужностей із виробництва енергії з відновлюваних джерел, створення систем накопичення енергії, впровадження заходів із підвищення гнучкості з боку попиту, підвищення енергоефективності, що впливає на попит на електроенергію, а також розробка електролізерів для виробництва відновлюваного або низьковуглецевого водню. Інвестиції, спрямовані на електрифікацію, також вважаються прийнятними. Держави-члени ЄС можуть установлювати обмеження щодо переліку прийнятних інвестицій, проте інвестиції, спрямовані на підвищення гнучкості з боку попиту, обов'язково повинні бути включені до такого переліку (п. 121).

Зазначені інвестиції не повинні отримувати підтримку в рамках будь-якого іншого заходу державної допомоги. Реалізація прийнятної інвестиційної діяльності має розпочатися не пізніше ніж через 48 місяців з дати надання державної допомоги відповідно до розділу 4.5, якщо тільки отримувач допомоги не доведе державі-члену, що з технічних причин необхідним є довший строк. Окремі інвестиційні проекти можуть фінансуватися за рахунок державної допомоги, отриманої протягом кількох років. Інвестиції можуть здійснюватися безпосередньо на об'єкті отримувача допомоги або бути доручені третім сторонам. В останньому випадку отримувач допомоги залишається відповідальним за належне виконання інвестицій (п. 122).

Як згадується у п. 123 CISAF, держава-член ЄС може надати додаткову державну допомогу в розмірі до 10% суми допомоги, наданої відповідно до п. 120. При цьому отримувачі допомоги повинні спрямувати щонайменше 75% цієї додаткової допомоги на інвестиції, зазначені в п. 121. Застерігається, що держави-члени можуть надавати таку додаткову допомогу лише за умови, що отримувач допомоги доведе, що щонайменше 80% загального обсягу інвестицій спрямовується на витрати, пов'язані з підвищенням гнучкості з боку попиту, включаючи резервне енергозабезпечення, що не ґрунтується на використанні викопного палива.

Привертає особливу увагу підрозділ 4.5.5 «Кумуляція (поєднання)», зміст якого засвідчує можливість поєднання державної допомоги, що надається відповідно до розділу 4.5 CISAF, із будь-якою іншою державною допомогою або допомогою *de minimis* (незначною державною допомогою), а також поєднуватися з коштами ЄС, що адмініструються централізовано, щодо тих самих прийнятних витрат (тобто оптової ціни електроенергії, включаючи непрямі витрати, пов'язані з перекладенням на споживачів витрат, зумовлених викидами парникових газів, у цінах на електроенергію), які можуть повністю або частково збігатися, за умови, що таке поєднання не призводить до перевищення максимальної інтенсивності

або максимальної суми допомоги, передбаченої відповідними вимогами. У разі поєднання з допомогою, що компенсує непрямі витрати, пов'язані з викидами, відповідно до Керівних принципів Комісії щодо певних заходів державної допомоги в контексті системи торгівлі квотами на викиди парникових газів після 2021 року (далі – Керівні принципи державної допомоги в контексті EU ETS), сукупний розмір допомоги не може перевищувати максимального розміру, встановленого будь-яким із цих двох керівних принципів (маються на увазі CISAF та згадані в цьому абзаці Керівні принципи державної допомоги в контексті EU ETS).

Варто відзначити, що за своєю предметною спрямованістю Керівні принципи державної допомоги в контексті EU ETS [19] (із останніми змінами, внесеними Повідомленням Європейської Комісії від 23.12.2025 [20]) переслідують мету *компенсації лише тієї складової ціни на електроенергію, яка зумовлена включенням витрат, пов'язаних із викидами парникових газів у рамках Системи торгівлі квотами на викиди ЄС (EU ETS) (так звані «непрямі витрати, пов'язані з викидами»)*. Відповідно правові режими державної допомоги, передбаченої розділом 4.5 CISAF і розділом 3.1 Керівних принципів державної допомоги в контексті EU ETS, співвідносяться між собою як загальний і спеціальний режими пільгового ціноутворення на електроенергію. Держави-члени ЄС вдаються до переваг цього механізму підтримки суб'єктів господарювання енергоємних галузей економіки, наприклад, Словенія [21].

Метою цього виду державної допомоги є запобігання значному ризику витоку вуглецю (carbon leakage), зокрема внаслідок перекладення на споживачів витрат на квоти на викиди в цінах на електроенергію, які сплачує отримувач допомоги, якщо його конкуренти з третіх країн не несуть аналогічних витрат у цінах на електроенергію, а отримувач допомоги не має можливості включити ці витрати в ціни своєї продукції без втрати значної частки ринку. Усунення ризику витоку вуглецю шляхом надання підтримки отримувачам допомоги для зменшення їхньої вразливості до такого ризику слугує екологічній меті, оскільки ця допомога спрямована на запобігання збільшенню глобальних викидів парникових газів унаслідок перенесення виробництва за межі ЄС за відсутності міжнародної угоди, що встановлює зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів (п. 20 Керівних принципів державної допомоги в контексті EU ETS).

Оцінка сумісності державної допомоги в формі компенсації «непрямих витрат, пов'язаних із викидами» із вимогами п. «с» ч. 3 ст. 107 Договору про функціонування ЄС, передбачає, з-поміж іншого, визначення ступеня відповідності заходу вимогам щодо наявності стимулюючого ефекту та пропорційності.

Для того щоб державна допомога мала стимулюючий ефект і фактично запобігала витоку вуглецю заява на її отримання має бути подана, а сама допомога виплачена отримувачу допомоги в році, в якому були понесені відповідні витрати

або в наступному році. Якщо державна допомога виплачується в тому самому році, в якому були понесені відповідні витрати має бути запроваджений механізм подальшого коригування виплат (*ex post*), який забезпечує повернення будь-якої надмірно виплаченої суми допомоги до 1 липня наступного року (п.п. 25–26). Своєю чергою державна допомога вважається пропорційною та такою, що має достатньо обмежений негативний вплив на конкуренцію і торгівлю, якщо її розмір не перевищує 80% непрямих витрат, пов'язаних із викидами, понесених галузями, переліченими в таблиці 1 додатка I, та 75% – для галузей, перелічених у таблиці 2 додатка I, або будь-яких інших галузей, які були визнані такими, що відповідають установленим вимогам відповідно до процедури, визначеної в п. 21 Керівних принципів державної допомоги в контексті EU ETS (п. 27).

Окремо слід згадати про обов'язок отримувачів державної допомоги в формі компенсації «непрямих витрат, пов'язаних із викидами» вживати заходів, спрямованих на дотримання низки вимог у сфері енергетичного аудиту й енергетичного менеджменту, у тому числі тих, якими обумовлюється реалізація інвестиційних проєктів, що мають за мету зниження рівня викидів парникових газів і досягнення інших цілей, що сприяють декарбонізації. Зокрема, з боку держав-членів ЄС забезпечується моніторинг стану виконання отримувачами державної допомоги наступних обов'язків:

(а) впроваджувати рекомендації, викладені у звіті за результатами енергетичного аудиту, тією мірою, якою строк окупності відповідних інвестицій не перевищує трьох років або строк окупності, визначений абз. 3 п. 1 ст. 10а Директиви 2003/87/ЄС, залежно від того, який із цих строків є довшим, а також за умови, що витрати на такі інвестиції є пропорційними; або альтернативно,

(б) зменшувати вуглецевий слід свого споживання електроенергії таким чином, щоб щонайменше 30% спожитої електроенергії забезпечувалося за рахунок безвуглецевих джерел; або альтернативно,

(с) інвестувати значну частку, що становить щонайменше 50% суми державної допомоги, в проєкти, які забезпечують суттєве скорочення викидів парникових газів установкою та досягнення рівня викидів, значно нижчого за відповідний базовий показник, що застосовується для безоплатного розподілу квот у рамках Системи торгівлі квотами на викиди ЄС; або альтернативно,

(д) інвестувати щонайменше 50% суми державної допомоги в нові або модернізовані активи, щодо яких можна об'єктивно підтвердити їхній додатковий внесок у зниження витрат енергетичної системи з урахуванням потреб ринку й енергетичної системи відповідної держави-члена ЄС, за умови, що такі інвестиції не призводять до збільшення споживання викопного палива. До прийнятних інвестиційних заходів можуть належати, зокрема, розвиток потужностей із виробництва енергії з відновлюваних джерел, створення систем накопичення енергії, впровадження заходів із підвищення гнучкості з боку попиту, підвищення енер-

гоефективності, що впливає на попит на електроенергію, а також розробка електролізерів для виробництва відновлюваного або низьковуглецевого водню. Інвестиції, спрямовані на електрифікацію, також є прийнятними. Держави-члени можуть установлювати обмеження щодо переліку прийнятних інвестицій, проте інвестиції, спрямовані на підвищення гнучкості з боку попиту, обов'язково повинні бути включені до такого переліку (п. 55 Керівних принципів державної допомоги в контексті EU ETS).

Зниженню ціни на електроенергію також покликаний сприяти такий *вид державної допомоги як зниження розміру зборів за електроенергію для енергоємних споживачів*. Порядок та умови надання визначаються розділом 4.11 CEEAG. Норми розділу 4.5 CISAF, як попередньо наголошувалося, не охоплюють цей стимулюючий захід. Водночас це застереження не має на меті віднесення цього заходу підтримки до іншої класифікаційної групи, оскільки за економічною природою відбувається саме зниження ціни через зміни розміру такої її складової як збір. Лише через самостійний правовий режим регулювання відносин із упровадження підтримки через зниження розміру зборів пояснюється логіка співвідношення та взаємодії норм цих двох документів.

Ідея впровадження зборів за електроенергію для енергоємних споживачів пов'язана із необхідністю фінансування заходів підтримки декарбонізації за рахунок таких зборів, що, як зазначається у п. 399 CEEAG, сприяє реалізації Європейського зеленого курсу в частині досягнення мети істотного скорочення викидів парникових газів, щонайменше на 55%, у ЄС до 2030 року та досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Водночас, усвідомлюючи ризики витоку вуглецю внаслідок перенесення діяльності суб'єктами господарювання енергоємних галузей економіки за межі ЄС до юрисдикцій, в яких екологічні вимоги відсутні або є менш суворими, Європейська Комісія рекомендує державам-членам ЄС надавати державну допомогу в формі зниження розміру зборів за електроенергію (п. 400 CEEAG).

Наприклад, Європейська Комісія схвалила схему державної допомоги, пропонувану Хорватією на суму 104 млн євро для зниження розміру збору за електроенергію, що стягується з енергоємних компаній, та який фінансує розвиток відновлюваних джерел енергії. Схемою державної допомоги передбачається, що отримувачі допомоги повинні споживати щонайменше 500 МВт·год електроенергії на рік. Відповідно до цієї схеми зменшення збору на підтримку відновлюваних джерел енергії (RES levy) не перевищуватиме 75% і залежатиме від електроємності отримувача допомоги, тобто чим вищою є електроємність, тим більшим є розмір зменшення збору. При цьому застосування такого заходу підтримки не може призводити до встановлення розміру збору нижче 0,5 євро за МВт·год [22].

Указане узгоджується з вимогами, що висуваються до пропорційності державної допомоги, встановлені підрозділом 4.11.3.2 та, зокрема, п. 408 CEEAG.

Сфера дії розділу 4.11 СЕЕАГ поширюється на збори зі споживання електроенергії, які фінансують реалізацію цілей енергетичної й екологічної політики, а саме збори, що фінансують підтримку відновлюваних джерел енергії або комбінованого виробництва теплової й електричної енергії (когенерації), а також збори, що фінансують соціальні тарифи або регулювання цін на енергію в ізолюваних регіонах (п. 403). Додатково СЕЕАГ містить окреме застереження про те, що зниження розміру зборів не єдина форма, в якій може бути надано допомоги, оскільки розглядається можливість установаження фіксованої щорічної компенсації (відшкодування) або ж поєднання цих двох форм. Якщо державна допомога надається в формі зниження розміру зборів, має бути запроваджений механізм подальшого контролю (ex post) для забезпечення повернення будь-якої надмірно виплаченої суми допомоги до 1 липня наступного року. У разі, коли державна допомога надається у формі компенсації (відшкодування) її розмір повинен визначатися на підставі фактичних обсягів споживання електроенергії та за потреби валової доданої вартості за період, протягом якого застосовувалися збори, що підлягають зменшенню.

За аналогією із державною допомогою у формі компенсації «непрямих витрат, пов'язаних із викидами» отримувач допомоги у формі зниження розміру зборів за електроенергію для енергоємних споживачів має дотримуватися вимог у сфері енергетичного аудиту й енергетичного менеджменту, реалізуючи низку заходів із підвищення енергоефективності із досягненням контрольних показників щодо споживання електроенергії з безвуглецевих джерел, частки державної допомоги, що має бути спрямована на фінансування проєктів, які забезпечують суттєве скорочення викидів парникових газів установкою (п. 415 СЕЕАГ).

2. Податкові стимули

Напевно податкові стимули є найбільш поширеною й універсальною формою державної підтримки ініціатив, спрямованих на реалізацію «горизонтальних» цілей державної політики, до переліку яких відносяться заходи з декарбонізації та впровадження сталих практик господарювання на засадах циркулярної економіки.

Повідомлення Європейської Комісії «Чистий промисловий курс: спільна дорожня карта для підвищення конкурентоспроможності та декарбонізації» наголошує на важливості використання регуляторного потенціалу податкових систем країн-членів ЄС задля створення сприятливих умов для розвитку екологічно чистого бізнесу. Вирішення цього пріоритетного завдання мають забезпечити податкові стимулюючі заходи, визнаючи переваги скорочених строків амортизації активів, пов'язаних із чистими технологіями, що дасть змогу підприємствам швидше списувати відповідні витрати та користуватися податковими стимулами, які компенсують високі початкові інвестиційні витрати, а також застосування

податкових кредитів для підприємств, що здійснюють діяльність у стратегічних галузях економіки, пов'язаних із переходом до чистої економіки з метою підвищення фінансової привабливості інвестицій у декарбонізовані виробничі процеси (розділ 4.3 загаданого Повідомлення).

З метою підвищення рівня уніфікованості в підходах до застосування описаних вище форм податкових стимулів і тим самим формування передбачуваного правового поля, Європейською Комісією було затверджено Рекомендації щодо податкових стимулів на підтримку Чистого промислового курсу та у зв'язку із Рамковим документом, що визначає заходи державної допомоги для підтримки Чистого промислового курсу (далі – Рекомендації щодо податкових стимулів CID та CISAF) [23.].

У п. 11 преамбули Рекомендацій щодо податкових стимулів CID і CISAF визнається висока економічна ефективність податкових стимулів, заснованих на витратах, які можуть застосовуватися у формі відрахувань від бази оподаткування, як-от *прискорена амортизація*, або у формі зменшення суми податкового зобов'язання, як-от *податкові кредити*.

Податковий кредит розглядається пріоритетною формою впроваджуваних державами-членами податкових стимулів для інвестиційних проєктів, спрямованих на створення додаткових виробничих потужностей для виробництва кінцевої продукції, основних спеціалізованих компонентів та критично важливої сировини, як це передбачено в розділі 6.1 CISAF. Додатково державам-членам рекомендується запроваджувати стимули та передбачати податкові пільги у формі податкового кредиту для інвестицій, спрямованих на скорочення викидів парникових газів або підвищення енергоефективності промислової діяльності, зокрема для підприємств, які впроваджують та оприлюднюють корпоративні плани переходу, узгоджені з Європейським кліматичним законом (п.п. 2.1–2.2).

Податковий кредит, що відповідає прийнятним витратам, понесеним протягом податкового року, має насамперед зараховуватися в рахунок податкового зобов'язання платника податку з корпоративного податку (податку на прибуток підприємств). Якщо сума податкового кредиту не буде повністю використана протягом відповідного податкового року, державам-членам рекомендується дозволити перенесення невикористаного залишку податкового кредиту на наступні чотири роки. За відповідної гнучкості й адаптивності національних податкових систем, держави-члени також можуть дозволити платникам податків зараховувати податкові кредити в рахунок інших національних податків, що підлягають сплаті. У разі, коли після завершення чотирирічного періоду податковий кредит усе ще не буде повністю використаний, державам-членам рекомендується відшкодувати платникові податку невикористаний залишок такого податкового кредиту (п.п. 2.5–2.6).

Окрема увага привертається до питань, пов'язаних із урахуванням під час розроблення правової конструкції податкових кредитів для інвестиційних про-

ектів, зазначених у п. 2.1 Рекомендацій щодо податкових стимулів CID і CISAF, цілей політики щодо зміцнення стійкості, за умови, що такі положення відповідають праву ЄС і міжнародним зобов'язанням ЄС. Як правило, це знаходить вияв у впровадженні підвищених розмірів податкових кредитів.

Забезпеченню стійкості покликана сприяти прискорена амортизація як форма податкового стимулювання попиту на обладнання на основі чистих технологій, аж до повного одноразового списання витрат, понесених протягом податкового періоду на придбання або лізинг обладнання на основі чистих технологій, визначеного відповідно до п. 182 розділу 6.3 CISAF. Перевага має надаватися саме повному одноразовому списанню таких витрат або застосуванню найвищої норми прискореної амортизації, дозволеної відповідно до національного податкового законодавства держави-члена ЄС. Якщо повне одноразове списання витрат не допускається, з боку держав-членів ЄС має бути забезпечено можливість віднесення на витрати в році придбання суми, що дорівнює щонайменше 30% прийнятних витрат (п.п. 4.1–4.2, 5.1).

Практика впровадження податкових стимулів у формі податкових кредитів і прискореної амортизації набуває поширення в державах-членах ЄС. Окремі приклади, наведені в Щорічному звіті про оподаткування 2026, демонструють особливості національних підходів до визначення схем відповідних видів державної допомоги [24].

Зокрема, у державах-членах податкові кредити широко використовуються: для підтримки виробництва енергії з відновлюваних джерел і пов'язаного з ним виробництва (наприклад, у Франції, де податкові кредити спрямовані на підтримку виробництва акумуляторних батарей, фотоелектричних панелей, вітрових турбін і теплових насосів); підвищення енергоефективності та декарбонізації виробничих процесів (наприклад, в Угорщині, де податкові кредити обумовлені підтвердженою економією енергії); досягнення ширших екологічних цілей і цілей сталого розвитку (наприклад, Мальта використовує податкові кредити для підтримки інвестицій, спрямованих на скорочення викидів, підвищення ефективності використання ресурсів і поліпшення екологічних показників). Підходи до розроблення схем податкових кредитів часто відрізняються залежно від розміру компанії, із установленням вищих ставок податкового кредиту для суб'єктів малого та середнього підприємництва. Додатково передбачаються граничні розміри прийнятних інвестицій або річні ліміти використання податкового кредиту з метою обмеження бюджетних витрат [24, с. 36].

Прискорена амортизація, як переконає досвід багатьох держав-членів ЄС, спрямована на стимулювання інвестицій у чисті технології. Як правило, інвестування спрямоване на наступні цілі: підвищення енергоефективності будівель і виробничих процесів (наприклад, у Болгарії, де до виробничих установок, машин та обладнання, що сприяють підвищенню енергоефективності, можуть застосо-

уватися норми амортизації до 30%); придбання транспортних засобів із нульовим або низьким рівнем викидів (наприклад, у Німеччині, де електричні транспортні засоби, придбані в період із середини 2025 року до 2027 року, користуються особливо сприятливим режимом оподаткування завдяки застосуванню 75 – відсоткової норми амортизації в році придбання); в установки для виробництва енергії з відновлюваних джерел (наприклад, у Чехії, де обладнання для виробництва сонячної енергії підлягає прискореній амортизації). На відміну від інших держав-членів ЄС, в Іспанії та Ірландії передбачена можливість повного одноразового списання витрат на окремі види активів [24, с. 36].

3. Компенсаційний механізм

Компенсаційний механізм може бути продемонстрований на прикладі Схеми вуглецевих контрактів на різницю (Carbon Contracts for Difference, англomовна аббревіатура – CCfD) для декарбонізації промисловості відповідно до CEEAG, опис якої з роз'ясненнями Європейської Комісії міститься в Керівництві щодо державної допомоги для держав-членів [25].

Вуглецевий контракт на різницю визначається як угода про надання державної підтримки між органом, що надає допомогу та її отримувачем, спрямована на скорочення викидів парникових газів, пов'язаних із промисловою діяльністю отримувача шляхом зниження фінансових ризиків реалізації проєктів із декарбонізації. Зазвичай, вуглецевий контракт на різницю гарантує фіксований рівень винагороди (цільову ціну (strike price)) за кожен тону CO₂, викидів якої отримувач допомоги уникнув. Якщо ринкова ціна (ціна квоти в Системі торгівлі квотами на викиди ЄС або ціна вуглецевих кредитів за вилучення вуглецю) є нижчою за цільову ціну, орган, що надає допомогу, виплачує отримувачу різницю. І навпаки, якщо ринкова ціна перевищує цільову ціну, отримувач допомоги може бути зобов'язаний повернути різницю (у разі двостороннього CCfD) або може зберегти додатковий дохід (у разі одностороннього CCfD) [25, с. 3].

Як зазначено в Керівництві щодо державної допомоги для держав-членів, цільова ціна (strike price), як правило, відповідає ціні, запропонованій отримувачем допомоги в межах процедури конкурентного відбору, під час якої заявки ранжуються за розміром запитуваної державної допомоги в розрахунку на одну тону еквівалента CO₂, викидів якої вдалося уникнути. Загалом, у документі робиться наголос на тому, що процедура конкурентного відбору забезпечує надійну оцінку мінімального обсягу державної допомоги, необхідного потенційним отримувачам і це дає змогу забезпечити, щоб розмір допомоги не перевищував мінімально необхідного для здійснення отримувачем діяльності у більш екологічно сталий спосіб, а цілі відповідного заходу були досягнуті пропорційно та з мінімальним викривленням конкуренції й торгівлі [25, с. 4].

Водночас Європейська Комісія підкреслює, що скорочення викидів визнається таким лише тією мірою, якою воно перевищує контрольні показники (бенч-

марки), встановлені в рамках Системи торгівлі квотами на викиди ЄС. Це гарантує, що відповідна схема забезпечує додатковий ефект порівняно з тим, якого можна досягти лише завдяки функціонуванню Системи торгівлі квотами на викиди ЄС [25, с. 5].

Саме модель вуглецевих контрактів на різницю та подібних за економіко-правовим ефектом договірних механізмів розглядається як одна із дієвих форм реалізації допомоги для скорочення та вилучення викидів парникових газів, у тому числі шляхом підтримки відновлюваної енергетики й енергоефективності, передбаченої розділом 4.1 СЕЕАГ [25, с. 4]. Підготовлене Європейською Комісією Керівництво додатково переслідує мету надання інформаційно-роз'яснювальної допомоги державам-членам ЄС у частині напрацювання єдиних підходів у застосуванні спрощених правил щодо схем інвестиційної допомоги для декарбонізації промисловості, передбачених CISAF.

Зважаючи на те, що розвиток національного законодавства відбувається за євроінтеграційним вектором і вже затверджено Національну програму адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС) (далі – Національна програма адаптації), очікуваним слід визнати врахування національними суб'єктами правотворчої діяльності та правотворчої ініціативи сучасних підходів у праві ЄС щодо формування системи адаптивних правил державної допомоги, спрямованих на створення правових засад для розвитку стратегічних галузей економіки ЄС на шляху до досягнення пріоритетних цілей кліматичної політики.

Попри те, що Національна програма адаптації за розділом 8 «Конкурентна політика» серед цілей і завдань передбачає імплементацію на підзаконному нормативно-правовому рівні Керівних принципів державної допомоги в контексті EU ETS і СЕЕАГ, а також Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 від 17.06.2014 про визнання певних категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком на застосування статей 107 і 108 Договору про функціонування ЄС (п.п. 17–18 таблиці за розділом 8 [26]), водночас поза межами Національної програми адаптації залишаються акти права ЄС, якими закладається основа майбутніх трансформацій не лише в кліматичній, але і економічній політиці ЄС. Зокрема, ухвалення Повідомлення Європейської Комісії «Чистий промисловий курс: спільна дорожня карта для підвищення конкурентоспроможності та декарбонізації», CISAF, Рекомендацій щодо податкових стимулів CID і CISAF слугують подвійній меті – прискорення декарбонізації стратегічних галузей економіки в спосіб, що має зберегти високі конкурентні позиції суб'єктів господарювання – промислових лідерів, беручи до уваги геоелекономічні виклики. Відповідно якщо не вжити заходів щодо імплементації згаданих вище актів із закріпленням у Національній програмі адаптації відповідних цілей, завдань, строків виконання та переліку відповідальних уповноважених органів влади, то система правового регулювання відносин із надання державної допомоги на досягнення кліматичних цілей у стратегічних

галузях економіки, які зазнають економічного тиску через недобросовісну конкуренцію з боку компаній третіх країн як результат нехтування ними вимог сталого розвитку й економічно необґрунтованого здешевлення власної продукції, не матиме завершеного характеру, а регуляторний потенціал не буде використано повною мірою.

Додатково неузгодженою може виявитися система нормативно-правових актів, спрямованих на надання державної допомоги суб'єктам господарювання для досягнення цілей державної кліматичної політики, та призвести до виникнення колізій у визначенні предмета правового регулювання близьких за тематичним напрямом груп суспільних відносин. Зокрема, Законом України «Про основні засади державної кліматичної політики» від 08.10.2024 [27] було розширено перелік категорій державної допомоги, критерії оцінки допустимості яких визначає Кабінет Міністрів України шляхом доповнення положенням про допомогу для виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату й адаптації до неї (п. 10 ч. 2 ст. 6 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 01.07.2014 [28]). Водночас виконання заходів, визначених п.п. 17–18 таблиці за розділом 8 «Конкурентна політика» Національної програми адаптації, має завершитися розробленням і внесенням на розгляд Кабінету Міністрів України проєкту постанови Кабінету Міністрів України про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища, а також проєкту постанови Кабінету Міністрів України про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання в контексті системи торгівлі квотами на викиди парникових газів. Прийняття зазначених актів напевно зумовлюватиме скасування чинних критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища [29]. Внаслідок змін, внесених у 2024 році до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 [30], коло завдань законодавства про охорону навколишнього природного середовища було розширено із додаванням кліматично орієнтованої кваліфікуючої ознаки завданню щодо запобігання та ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище шляхом додавання слів «у сфері зміни клімату». У зв'язку з цим прийняття запланованих критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища та щодо пом'якшення наслідків зміни клімату й адаптації до неї потребуватиме використання належних техніко-юридичних прийомів щодо розмежування сфер впливу та змістовного навантаження цих документів. Отже, реалізація імплементаційних заходів у разі збереження систематики запланованих до прийняття нормативно-правових актів і невжиття заходів до чіткого розмежування предметів регулювання може знизити ефективність і результативність законодавства

України, що визначає засади надання державної допомоги суб'єктам господарювання для досягнення цілей державної кліматичної політики.

Більше того, дієвість підзаконного рівня правового регулювання в значній мірі залежатиме від ступеня відтворення в законах України норм права, які синхронізують із інституційними елементами системи державної допомоги ЄС форми та види державної підтримки реалізації цілей державної кліматичної політики. Зокрема, відповідних змін мають зазнати закони України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 [31], «Про ринок електричної енергії» від 13.04.2017 [32] у частині впровадження описаних у цьому дослідженні видів державної допомоги через механізм ціноутворення – тимчасове зниження цін на електроенергію для енергоємних споживачів, компенсація «непрямих витрат, пов'язаних із викидами», зниження розміру зборів за електроенергію для енергоємних споживачів; Податковий кодекс України [33] у частині впровадження податкових кредитів (при цьому не береться до уваги наявний механізм податкового кредиту за податком на додану вартість, який функціонально спрямований на запобігання виникненню випадків подвійного оподаткування) та прискореної амортизації обладнання на основі чистих технологій, особливо такої форми як повне одноразове списання витрат, понесених протягом податкового періоду на придбання або лізинг такого обладнання; Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» в частині розширення переліку форм державної допомоги із закріпленням компенсаційного механізму через вуглецеві контракти на різницю та інші правові конструкції, що мають схожий економіко-правовий ефект.

ВИСНОВКИ

Спираючись на правотворчу та правозастосовну практику ЄС, можна із впевненістю стверджувати, що інститут державної допомоги суб'єктам господарювання постає ключовим інструментом просування принципів сталого розвитку в секторальну політику ЄС в цілому, і держав-членів ЄС зокрема. Зміна регуляторної логіки забезпечення економічної та кліматичної стійкості доводить доцільність активного державного впливу через систему засобів державної підтримки на формування моделі поведінки суб'єктів господарювання, яка узгоджуватиметься із пріоритетами відкритої стратегічної автономії ЄС та її безпековим виміром.

Подальше правове забезпечення економіки України має спиратися на сучасні тренди в праві ЄС, якими позначаються процеси модернізації національного законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. Перспективне законодавство України потребує врахування напрацьованих у праві ЄС форм, видів і механізмів реалізації державної допомоги суб'єктам господарювання для досягнення цілей державної кліматичної політики. З метою забезпечення системності та підвищення ефективності планування правотворчої діяльності й узгодженості з правилами ЄС у сфері державної допомоги, важливого значення набуває

завдання доповнення розділу 8 «Конкурентна політика» Національної програми адаптації заходами, спрямованими на імплементацію в законодавство України норм права ЄС, якими врегульовані описані в цьому дослідженні форми та види державної допомоги щодо сприяння реалізації цілей державної кліматичної політики.

Вищевказане дозволить сформувати цілісну систему правового регулювання відносин із надання державної допомоги суб'єктам господарювання для досягнення цілей державної кліматичної політики, яка одночасно забезпечить сумісність із політикою ЄС щодо забезпечення економічної та кліматичної стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – A Competitiveness Compass for the EU. COM/2025/30 final. 29.01.2025. *European Commission website*. URL: https://commission.europa.eu/document/download/10017eb1-4722-4333-add2-e0ed18105a34_en (дата звернення: 24.07.2026).
- [2] Кубрак Г. О. Правові засади державної підтримки малого та середнього бізнесу в Україні : дис. ... д-ра філософ. : 081 Право / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2025. 227 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e19de688-6b2c-4d94-8950-0d46305a0dc2/content> (дата звернення: 24.07.2026).
- [3] Курепіна О. Ю. Державна допомога на будівництво об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури як складова стимулюючого правового режиму господарювання. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 2. С. 110–117. URL: <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.2.18>
- [4] Лабунський О. О. Державна підтримка суб'єктів малого підприємництва засобами податкового стимулювання: господарсько-правовий аспект : дис. ... д-ра філософ. : 081 Право / Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. Вінниця, 2026. 264 с. URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/19588> (дата звернення: 24.07.2026).
- [5] Ліллемєя О. Е. Господарсько-правове забезпечення державної допомоги суб'єктам господарювання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Ін-т екон.-правов. досліджень НАН України. Київ, 2016. 201 с. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0417U000443/> (дата звернення: 24.07.2026).
- [6] Феофанова І. М. Допустимість державної допомоги: господарсько-правовий аспект : дис. ... д-ра філос. : 081 Право / Нац. університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2023. 220 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c28aa80d-620d-422a-9819-fcaa81fbacc9/content> (дата звернення: 24.07.2026).
- [7] Bartniczак B. Granting aid in the Context of Sustainable Development Principles. Equilibrium. *Quartely Journal of Economics and Economic Policy*. 2014. №9(2). Р. 41–54. URL: <https://economic-policy.pl/index.php/eq/article/view/316/284> (дата звернення: 24.07.2026).
- [8] Avani Gupta. EU State Aid Rules and the European Green Deal: Will Their Stars Align? *Air and Space Law*. 2023. №48(3). Р. 353–362. URL: <https://doi.org/10.54648/aila2023045>
- [9] Nicolaidēs, P., & Kleis, M. A Critical Analysis of Environmental Tax Reductions and Generation Adequacy Provisions in the EEAG 2014–2020. *European State Aid Law Quarterly*. 2014. Vol. 13. No. 4. Р. 636–649. URL: <https://www.jstor.org/stable/26689444> (дата звернення: 24.07.2026).

- [10] Rivera-Lirio J. M. & Muñoz-Torres M. J. The Effectiveness of the Public Support Policies for the European Industry Financing as a Contribution to Sustainable Development. *Journal of business ethics*. 2010. № 94. P. 489–515. URL: <https://doi.org/10.1007/s10551-009-0278-7>
- [11] Williams M. Aid, sustainable development and the environmental crisis. *International Journal of Peace Studies*. 1998. № 3(2). P. 19–33. URL: <http://www.jstor.org/stable/41852857> (дата звернення: 24.07.2026).
- [12] Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions The Clean Industrial Deal: A joint roadmap for competitiveness and decarbonisation. COM/2025/85 final. 26.02.2025. *Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0085#footnoteref6> (дата звернення: 24.07.2026).
- [13] Communication from the Commission – Framework for State Aid measures to support the Clean Industrial Deal (Clean Industrial Deal State Aid Framework). C/2025/3602. 04.07.2025. *Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/3602/oj/eng#ntc50-C_202503602EN.000101-E0050 (дата звернення: 24.07.2026).
- [14] Communication from the Commission – Guidelines on State aid for climate, environmental protection and energy 2022. 2022/C 80/01. 18.02.2022. *Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022XC0218%2803%29> (дата звернення: 24.07.2026).
- [15] Communication from the Commission – Guidelines on regional State aid 2021/C 153/01. 29.4.2021. *Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021XC0429%2801%29> (дата звернення: 24.07.2026).
- [16] Commission Regulation (EU) No 651/2014 of 17 June 2014 declaring certain categories of aid compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty (Text with EEA relevance). *Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014R0651-20230701> (дата звернення: 24.07.2026).
- [17] Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Action Plan for Affordable Energy Unlocking the true value of our Energy Union to secure affordable, efficient and clean energy for all Europeans. COM/2025/79 final. 26.02.2025. *Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0079&qid=1741780110418#footnote3> (дата звернення: 24.07.2026).
- [18] Commission approves Bulgarian, German and Slovenian State aid schemes providing temporary electricity price relief for energy-intensive companies. *European Commission website. Press corner*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_815 (дата звернення: 24.07.2026).
- [19] Communication from the Commission – Guidelines on certain State aid measures in the context of the system for greenhouse gas emission allowance trading post-2021. 2020/C 317/04. 25.09.2020. *Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2020_317_R_0004 (дата звернення: 24.07.2026).
- [20] Communication from the Commission amending the Guidelines on certain State aid measures in the context of the system for greenhouse gas emission allowance trading post-

2021. C(2025) 9298 final. 23.12.2025. *European Commission website*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=intcom:C%282025%299298> (дата звернення: 24.07.2026).
- [21] Commission approves €78 million Slovenian State aid scheme to support energy intensive companies and reduce carbon leakage. *European Commission website. Press corner*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_26_498 (дата звернення: 24.07.2026).
- [22] State aid: Commission approves €104 million Croatian scheme to support energy-intensive companies. *European Commission website. Press corner*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_390 (дата звернення: 24.07.2026).
- [23] Commission Recommendation of 02.07.2025 on tax incentives to support the Clean Industrial Deal and in light of the Clean Industrial Deal State aid Framework. C(2025) 4319 final. *European Commission website*. URL: https://commission.europa.eu/document/download/f4718f39-19cc-42a4-9a9f-48acb824dc4f_en?filename=C_2025_4319_1_EN_ACT_part1_v6.pdf (дата звернення: 24.07.2026).
- [24] European Commission: Directorate-General for Taxation and Customs Union, Guerzoni, B., Neher, F. and Pérez-Aranda, L. (eds), *Annual report on taxation 2026 – Review of taxation policies in the EU Member States*, Publications Office of the European Union, 2026, <https://data.europa.eu/doi/10.2778/9336135> (дата звернення: 24.07.2026).
- [25] Carbon contracts for difference schemes for industrial decarbonisation under the CEEAG – State aid Guidance for Member States. *European Commission website*. URL: https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/42330cc4-d31e-41cf-ae35-3db7ab93331_en?filename=20260717_guidance_on_carbon_contracts_for_difference.pdf&prefLang=hu (дата звернення: 24.07.2026).
- [26] Національна програма адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis EC), затв. постановою Каб. Міністрів України від 01.04.2026 №438. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2026-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.07.2026).
- [27] Про основні засади державної кліматичної політики : Закон України від 08.10.2024 № 3991-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text> (дата звернення: 24.07.2026).
- [28] Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 № 1555-VII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (дата звернення: 24.07.2026).
- [29] Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища, затв. постановою Каб. Міністрів України від 11.10.2021 № 1060. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-2021-п#Text> (дата звернення: 24.07.2026).
- [30] Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 24.07.2026).
- [31] Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21.06.2012 № 5007-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text> (дата звернення: 24.07.2026).
- [32] Про ринок електричної енергії : Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 24.07.2026).

- [33] Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 24.07.2026).

REFERENCES

- [1] European Commission. (2025, January). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A competitiveness compass for the EU (COM(2025) 30 final). Retrieved from https://commission.europa.eu/document/download/10017eb1-4722-4333-add2-e0ed18105a34_en
- [2] Kubrak, H. O. (2025). Legal basis for government support of small and medium-sized enterprises in Ukraine (Doctoral dissertation, National University «Odesa Law Academy»). Retrieved from <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e19de688-6b2c-4d94-8950-0d46305a0dc2/content>
- [3] Kurepina, O. Yu. (2024). State aid for the construction of engineering and transport infrastructure objects as a component of the legal regime stimulating economic activities. *South Ukrainian Law Journal*, 2, 110–117. Retrieved from <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.2.18>
- [4] Labunskyi, O. O. (2026). State support for small business entities through tax incentives: Economic and Legal Aspect (Doctoral dissertation, Vasyl Stus Donetsk National University). Retrieved from <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/19588>
- [5] Lillemiaie, O. E. (2016). Legal regulation of state aid to undertakings (Doctoral thesis, Institute of Economic and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine). Retrieved from <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0417U000443/>
- [6] Feofanova, I. M. (2023). Admissibility of State Aid: Economic and Legal Aspect (Doctoral dissertation, National University «Odesa Law Academy»). Retrieved from <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c28aa80d-620d-422a-9819-fcaa81fbacc9/content>
- [7] Bartniczak, B. (2014). Granting aid in the context of sustainable development principles. Equilibrium. *Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*, 9(2), 41–54. Retrieved from <https://economic-policy.pl/index.php/eq/article/view/316/284>
- [8] Gupta, A. (2023). EU state aid rules and the European Green Deal: Will their stars align? *Air and Space Law*, 48(3), 353–362. Retrieved from <https://doi.org/10.54648/aila2023045>
- [9] Nicolaides, P., & Kleis, M. (2014). A critical analysis of environmental tax reductions and generation adequacy provisions in the EEAG 2014–2020. *European State Aid Law Quarterly*, 13(4), 636–649. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/26689444>
- [10] Rivera-Lirio, J. M., & Muñoz-Torres, M. J. (2010). The effectiveness of the public support policies for the European industry financing as a contribution to sustainable development. *Journal of Business Ethics*, 94, 489–515. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s10551-009-0278-7>
- [11] Williams, M. (1998). Aid, sustainable development and the environmental crisis. *International Journal of Peace Studies*, 3(2), 19–33. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/41852857>
- [12] European Commission. (2025, February). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: The Clean Industrial Deal: A joint roadmap for competitiveness and decarbonisation (COM(2025) 85 final). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0085#footnoteref6>

- [13] European Commission. (2025, July). Communication from the Commission: Framework for State Aid measures to support the Clean Industrial Deal (Clean Industrial Deal State Aid Framework) (C/2025/3602). Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/3602/oj/eng#ntc50-C_202503602EN.000101-E0050
- [14] European Commission. (2022, February). Communication from the Commission: Guidelines on State aid for climate, environmental protection and energy 2022 (2022/C 80/01). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022XC0218%2803%29>
- [15] European Commission. (2021, April). Communication from the Commission: Guidelines on regional State aid (2021/C 153/01). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021XC0429%2801%29>
- [16] European Commission. (2014). Commission Regulation (EU) No. 651/2014 of 17 June 2014 declaring certain categories of aid compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014R0651-20230701>
- [17] European Commission. (2025, February). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Action Plan for Affordable Energy: Unlocking the true value of our Energy Union to secure affordable, efficient and clean energy for all Europeans (COM(2025) 79 final). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0079&qid=1741780110418#footnote3>
- [18] European Commission. (2026). Commission approves Bulgarian, German and Slovenian State aid schemes providing temporary electricity price relief for energy-intensive companies. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_815
- [19] European Commission. (2020, September). Communication from the Commission: Guidelines on certain State aid measures in the context of the system for greenhouse gas emission allowance trading post-2021 (2020/C 317/04). Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2020_317_R_0004
- [20] European Commission. (2025, December). Communication from the Commission amending the Guidelines on certain State aid measures in the context of the system for greenhouse gas emission allowance trading post-2021 (C(2025) 9298 final). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=intcom:C%282025%299298>
- [21] European Commission. (2026, February). Commission approves €78 million Slovenian State aid scheme to support energy intensive companies and reduce carbon leakage. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_26_498
- [22] European Commission. (2023, January). State aid: Commission approves €104 million Croatian scheme to support energy-intensive companies. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_390
- [23] European Commission. (2025, July). Commission recommendation on tax incentives to support the Clean Industrial Deal and in light of the Clean Industrial Deal State Aid Framework (C(2025) 4319 final). Retrieved from https://commission.europa.eu/document/download/f4718f39-19cc-42a4-9a9f-48acb824dc4f_en?filename=C_2025_4319_1_EN_ACT_part1_v6.pdf
- [24] European Commission, Directorate-General for Taxation and Customs Union. (2026). Annual report on taxation 2026: Review of taxation policies in the EU Member States

- (B. Guerzoni, F. Neher, & L. Pérez-Aranda, Eds.). Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from <https://doi.org/10.2778/9336135>
- [25] European Commission. (2026, July). Carbon contracts for difference schemes for industrial decarbonisation under the CEEAG: State aid guidance for Member States. Retrieved from https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/42330cc4-d31e-41cf-ae35-3db7ab933331_en?filename=20260717_guidance_on_carbon_contracts_for_difference.pdf&prefLang=hu
- [26] National programme for the adaptation of Ukrainian legislation to European Union law (EU acquis): Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 438. (2026, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2026-%D0%BF#Text>
- [27] On the basic principles of state climate policy: Law of Ukraine No. 3991-IX. (2024, October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text>
- [28] On Government Aid for Business Entities: Law of Ukraine No. 1555-VII. (2014, July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>
- [29] Criteria for assessing the compatibility of State aid to business entities for environmental protection: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1060. (2021, October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-2021-%D0%BF#Text>
- [30] On environmental protection: Law of Ukraine No. 1264-XII. (1991, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
- [31] On prices and pricing: Law of Ukraine No. 5007-VI. (2012, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>
- [32] On electricity market: Law of Ukraine No. 2019-VIII. (2017, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>
- [33] Tax Code of Ukraine No. 2755-VI. (2010, December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Володимир Анатолійович Устименко

Доктор юридичних наук, професор
Заслужений юрист України

Член-кореспондент НАН України
Національна академія наук України
01030, вул. Володимирська, 54, Київ, Україна

Член-кореспондент НАПрН України
Національна академія правових наук України
61024, вул. Григорія Сковороди, 70, Харків, Україна

Директор
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова»
Національної академії наук України»
01032, бульв. Тараса Шевченка, 60, Київ, Україна
email: v.a.ustymenko@gmail.com

Volodymyr A. Ustymenko

Doctor of Law, Professor
Honored Lawyer of Ukraine

Corresponding Member of the NAS of Ukraine
National Academy of Sciences of Ukraine
01030, 54 Volodymyrska St., Kyiv, Ukraine

Corresponding Member of the NALS of Ukraine
National Academy of Legal Sciences of Ukraine
61024, 70 Hryhoriia Skovorody St., Kharkiv, Ukraine

Director of the State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal
Research of National Academy of Sciences of Ukraine»
01032, 60 Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine
email: v.a.ustymenko@gmail.com

Руслан Аятшахович Джабраїлов

Доктор юридичних наук, професор
Заступник директора з наукової роботи
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Ма-
мута
Національної академії наук України»
01032, бульв. Тараса Шевченка, 60, Київ, Україна
email: ruzaur13@gmail.com

Ruslan A. Dzhabrailov

Doctor of Law, Professor
Deputy director of the State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal
Research of National Academy of Sciences of Ukraine»
01032, 60 Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine
email: ruzaur13@gmail.com

Тетяна Степанівна Гудіма

Доктор юридичних наук, професор
Заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та за-
конодавства Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені
В. К. Мамутова Національної академії наук України»
01032, бульв. Тараса Шевченка, 60, Київ, Україна
email: gudima.t@ukr.net

Tetiana S. Hudima

Doctor of Law, Professor

Deputy head of the Department of economic law and legislation modernization Issues

State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of

National Academy of Sciences of Ukraine»

01032, 60 Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine

email: gudima.t@ukr.net

Станіслав Вадимович Сєребряк

Доктор юридичних наук, доцент

Старший науковий співробітник відділу проблем модернізації

господарського права та законодавства

Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»

01032, бульв. Тараса Шевченка, 60, Київ, Україна

email: sieriebriak@ukr.net

Stanislav V. Sieriebriak

Doctor of Law, Associate Professor

Senior researcher of the Department of economic law and legislation modernization Issues

State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of

National Academy of Sciences of Ukraine»

01032, 60 Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine

email: sieriebriak@ukr.net

Рекомендоване цитування: Устименко В. А., Джабраїлов Р. А., Гудіма Т. С., Сєребряк С. В. Державна допомога суб'єктам господарювання як правовий засіб сприяння досягненню цілей державної кліматичної політики: перспективи розвитку національного законодавства з урахуванням права ЄС. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2026. Том 33. № 3. С. 201–230. <https://doi.org/10.31359/1993-0909.2026.33.3.201>.

Suggested Citation: Ustymenko, V. A., Dzhabrailov, R. A., Hudima, T. S., & Sieriebriak, S. V. (2026). State Aid to Undertakings as a Legal Instrument for Advancing the Objectives of National Climate Policy: Prospects for the Development of National Legislation in Light of EU Law. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 33(3), 201–230. <https://doi.org/10.31359/1993-0909.2026.33.3.201>.

Дата першого надходження статті до видання: 24.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.08.2026

Дата публікації (оприлюднення): 30.09.2026

Ця робота ліцензується відповідно до

Creative Commons Attribution 4.0 International License